

Reflexió de Cap d'Any

Rescatar el sentit de les paraules

N. 275. Desembre del 2025. Suplement del Quadern CJ n. 240
Cristianisme i Justícia. Roger de Llúria, 13, 08010 Barcelona
93 317 23 38 • info@fespinal.com • www.cristianismeijusticia.net

Per Cap d'Any –ho fem cada any– intencem reflexionar sobre el moment present amb la finalitat d'apuntar a possibles línies de fuga que s'erigeixin com a propostes per a la construcció d'un nou futur.

Si mirem el món en la seva complexitat (guerres, violència, lluites compartides, alegries, etc.), descobrim que tant som testimonis d'esperança com testimonis de sofriment: per cada assoliment social i cada celebració joiosa, una vida sense rostre plora al marge d'un sistema injust. Però la història i la fe ens ensenyen que aquestes vides i aquestes realitats injustes poden ser transformades, també aquí i ara. Aliant-nos amb el camí encarnat de Déu en Jesús, hem decidit començar amb la Paraula (Jn 1), la Paraula que és al principi i que s'encarna després per donar vida, i vida en abundància (Jn 10,10). Assumim la responsabilitat

de recuperar aquesta Paraula vivificant com a punt de partida per transformar, per tocar cors i per nodrir des de l'arrel les lluites socials per una ciutadania més inclusiva, per l'emancipació, per l'enfortiment de les comunitats, per la fi de la desigualtat.

En aquesta línia, avui la proposta que llancem per al futur s'enllaça amb la fidelitat a les paraules, i és per això que esbossarem un glossari incomplet i particular. Incomplet perquè no hi són totes les paraules, perquè en falten algunes de tan importants com llibertat, justícia... Particular perquè aquest glossari, que neix i es construeix des de la fe i les Escriptures, ens arriba prenyat de significat; un significat autèntic des del qual SÍ que és possible sostenir la vida, la convivència, la dignitat. Anant al fons de la qüestió, aquest exercici d'imaginació sociopolítica sorgeix de la voluntat de

recuperar i rescatar algunes paraules del segrest i l'apropiació tergiversada que en fa el postfeixisme.¹ Davant d'aquest repete, el nostre petit diccionari pretén treure a la llum sentits oblidats per tal que els puguem fer servir tots i totes en el nostre camí compartit cap a la justícia global.

Solidaritat

Des del cristianisme i la seva exigència de lluita per la justícia inspirada en l'Evangeli i actualitzada a través dels temps per la Doctrina Social de l'Església, entenem la solidaritat com un compromís actiu amb aquelles persones més vulnerabilitzades i excloses. És una expressió de l'amor de Déu per a totes les seves criatures i, especialment, per als crucificats i crucificades de la Història. Un amor que transcendeix fronteres i diferències i vol eliminar les estructures d'opressió. La solidaritat descobreix la dignitat de totes les persones i promou l'equitat. Aquesta solidaritat no és paternalisme ni assistencialisme despolititzat que tranquil·litza consciències, com pretenen alguns discursos –fins i tot de vegades des dins de l'Església–, sinó caritat cristiana profunda i lluita compartida per un món just, on el bé comú passa per sobre dels interessos particulars.

Vida

La vida és molt més que els processos bioquímics que la ciència revela, i en la seva essència resideix una fragilitat primordial: som éssers vulnerables, petits i finits. Afirmar la vida implica confiar en la possibilitat de mitigar la vulnerabilitat, transformar la vulneració i prevenir

la vulnerabilització. No tan sols estem vius, sinó que també som capaços de generar vida. La nostra defensa de la vida va més enllà de l'ús maniqueu dels drets sexuals i reproductius de les dones o d'un biologicisme reduccionista, perquè creure en la vida és defensar-ne la plenitud i és, sobretot, treballar i reivindicar vides vivibles i dignes de ser plorades –com escrivia Judith Butler– per a tots els éssers humans. Un dret a la vida en plenitud suposa celebrar la dignitat de qualsevol vida humana, amb independència de l'origen nacional o social, la religió, l'orientació sexual, l'opinió política, la posició econòmica o qualsevol altra condició (DH, art. 2).

Resistència

Assistim a l'apropiació de la paraula «resistència» per part dels sectors més reaccionaris. Sovint, sentim polítics o tertulians que s'erigeixen com a símbols de resistència davant discursos de crítica social o moviments emancipadors apareguts en les últimes dècades. Es dona la paradoxa que la resistència reivindicada per la ultradreta advoca per la recuperació d'un passat idealitzat que en la pràctica perpetua situacions de domini, opressió o fins i tot de qüestionament de la democràcia. En aquest sentit, reivindicuem rescatar els sentits profunds de la paraula: d'una banda, resistir és sostenir el sofriment, sigui propi o aliè, així com Jesús va sostenir la passió i el sofriment de la Creu. D'altra banda, d'una manera absolutament necessària i complementària, resistir és exercir activament un permanent acte de rebel·lia i oposició davant d'aquesta mateixa injustícia que fereix la vida. La resistència a què aspirem és

la dels qui rebaten i llancen una esmena a la totalitat sobre la dictadura del pensament unilateral, unívoc, impossible. Resistència és l'acció conscient de ser «llevat en la massa» (Mt 13,33) o «sal de la terra» (Mt 5,13) contra la tirania de la mitja veritat, de la pseudoseguretat. La nostra resistència enllaça amb la veritable esperança tal com la defineix Javier Vitòria al seu últim quadern: «agafar-se a la duresa, a la foscor i a la viscositat de la vida», superar la temptació de «tirar la tovallola i seguir endavant [...] perquè sabem contra totes les aparences que la història de la humanitat “està en bones mans”».²

Respecte

El que és sagrat, per definició, suscita respecte. L'intocable suggereix la idea d'un misteri immaculat, d'una cosa insondable. La sacralitat reclama l'actitud de respecte. I el respecte és reconeixement de la sacralitat. Des del nostre punt de vista, l'ésser humà entra en la categoria del sagrat, fins i tot d'una manera més veritable i profunda que moltes realitats o institucions religioses. O no és aquesta, la principal conseqüència de l'encarnació i de la manera de fer de Jesús? Quan l'altre es converteix en adversari o enemic; quan se'l despulla de tots els drets; quan se'l deshumanitza amb caricatures, clíxex i prejudicis que li desfiguren el rostre; quan se'l converteix en objecte manipulable del qual disposar a voluntat... Es menysprea el que la vida de l'altre té de sagrada. Des d'aquí, temorosos i tremolosos, reivindiquem encara la proximitat en la distància, aquest lloc geogràfic del respecte amb què enaltim la vida i l'ésser de l'altre com a misteri i reverència.

Veritat

La veritat s'identifica amb la realitat. En tant que les coses són, la veritat és dir què són o descobrir el que són. Ja fa anys que anem veient una fragmentació intencionada de la integritat de la veritat. La veritat ha passat de ser *el que és* a ser *el que jo dic que és*. Aquest fet es percep en constatar com la ultradreta contemporània ha estat capaç de negar l'evidència de la realitat –per exemple, negant l'existència del canvi climàtic o de la violència de gènere– i, alhora, ha arribat a afirmar presumptes veritats en contra de tota dada científica provada –com en la propagació de mentides sobre les suposades ajudes que rebien per part de l'Estat els nens i nenes migrants, difusió que ha comportat una deshumanització i una criminalització creixent de les persones migrades en situació de vulnerabilitat. Com a cristians i cristianes que som, defensem la necessitat de relligar veritat i realitat, assumint el risc de bussejar en la complexitat d'aquesta última i sent molt conscients de la nostra petitesa davant el misteri i la immensitat. Com a creients, confiem que Jesús, que és camí, veritat i vida (Jn 14,6) i Déu, en la seva fidelitat a la promesa i aliança amb nosaltres, ens acompanyen en el nostre exercici de fer-nos càrrec, carregar i encarregar-nos de la realitat.³

Conservar

A semblança del concepte de «resistència» ja rescatat, el verb «conservar» és utilitzat sovint per unes determinades forces polítiques ultradretanes per reafirmar uns valors i unes tradicions assumides com a pròpies que s'ancoren en un

passat més o menys llunyà o en un suposat origen primordial. En aquest sentit, defensen la necessitat de conservar els valors, la tradició catòlica, la cultura... davant els canvis successius de la societat. Aquesta recuperació del passat i de l'origen no deixa de ser problemàtica perquè afavoreix una identificació acrítica amb un passat imaginat i escampa una sensació d'inseguretat i de por davant del present i la seva complexitat. Nosaltres, però, entenem «conservar» com ser fidels als dictats de l'Esperit, que és l'alè de Déu que guia els nostres passos, i, davant la incertesa del present, *confiem* que aquest mateix Esperit exhalat per Jesús en la Creu (Mt 27,50) il·lumina amb la seva resplendor la nostra vida i el nostre món. Però només un discerniment autèntic, individual i col·lectiu –com a Església–, que s'obri a la veu de l'Esperit, arribarà a conservar allò que és veritablement genuí en la transmissió històrica de la Bona Notícia de Déu amb nosaltres. Només a través de l'acció de l'Esperit en el discerniment podrem conèixer el do de Déu (1Co 2,11-12.14,16) i pugnar per conservar-lo al nostre món.

Nosaltres

Una de les paraules més desvirtuades i, alhora, més instrumentalitzades pels populismes contemporanis és la de «nosaltres». El *nosaltres* irreal i postís que lloa el postfeixisme s'erigeix sempre *en oposició* a un *ells* que representa l'alteritat màxima a què s'enfronta i de la qual es defensa. En la realitat sociopolítica actual, aquest *ells* s'encarna en la figura del musulmà, del migrant sense papers, de l'homosexual, de la persona que pensa i vota diferent... Però el pensament

dicotòmic fratricida propugnat per la ultradreta és inhàbil per a la convivència política, l'«amistat social» que el papa Francisc assenyalava en la seva encíclica *Fratelli Tutti*. Així, volem donar gràcies a Déu per la diversitat de la seva Creació (Gn 1) i ens sentim un de sol en Jesucrist (Ga 3,28). Aquesta unitat en la diversitat connecta amb la crida de l'Església a ampliar els horitzons de l'individualisme o del nacionalisme violent i a lluitar per un *nosaltres* cada vegada més gran,⁴ un *nosaltres* en què tothom pugui tenir lloc: «tots, tots, tots»⁵ (tots, totes, totis), sense menyspreu ni exclusió de ningú.

Cristianisme

Des dels seus inicis, el cristianisme va ser concebut com una praxi de fe que uneix l'amor al proïme amb la lluita per la justícia. La teologia de l'alliberament va actualitzar aquesta memòria i, més recentment, s'ha ampliat la idea incorporant altres eixos de desigualtat com la diversitat funcional, l'ecodidi, la racialització o el gènere i la sexualitat, entre d'altres. Aquesta visió estesa encarna els valors de l'Evangeli en les realitats socials i denuncia les estructures d'opressió. D'aquesta manera, el cristianisme es converteix en un camí espiritual, ètic i polític que, sense limitar-se a dogmes, vol construir el Regne de Déu aquí i ara, amb justícia, equitat i cures. Aquesta és la tradició que reivindicuem davant l'apropiació del terme per part de partits polítics que el vinculen no als seus orígens, sinó a una situació històrica de cristiandat que els serveix per justificar banderes. Aquesta interpretació converteix el cristianisme en pura ideologia política deslligada de l'Evangeli i de l'horit-

zó fraternal del Regne de Déu.

Vicent Martínez Guzmán, mestre i amic enyorat, i membre de l'Àrea Social de Cristianisme i Justícia, va escriure en la seva obra *Filosofia para hacer las paces* (2001) que «dir-nos coses és fer-nos coses». Aquí rau la importància del llenguatge, dels significats profunds i també de les connotacions, perquè les paraules

modelen la concepció que tenim del món i perquè, al seu torn, són els maons amb els quals imaginem el futur i el construïm. Que en aquest canvi d'any puguem continuar ressignificant la vida per caminar cap a un món més fraternal i just. Bon any nou!

Cristianisme i Justícia

-
- 1 Utilitzarem alternativament tant el terme «ultradreta» com el terme genèric «postfeixisme» (ref. TRAVERSO, Enzo (2021), *Las nuevas caras de la derecha*, Siglo XXI editores) per identificar els corrents polítics actuals situats a la dreta del marc polític i caracteritzats per un contingut ideològic fluctuant i de vegades contradictori basat en la xenofòbia, la islamofòbia com a eix estructural d'un nou nacionalisme, una distribució desigual de polítiques proteccionistes i globalitzades, i l'autoritarisme i la seguretat (pàg. 46).
 - 2 VITORIA F. JAVIER (2024), *Donar raó de l'esperança en temps d'incertesa*, Barcelona: Cristianisme i Justícia, Quaderns n. 239, pàg. 24-25.
 - 3 LAGUNA, José (2011), *Fer-se càrrec, carregar i encarregar-se de la realitat*, Barcelona: Cristianisme i Justícia, Quaderns n. 172.
 - 4 Missatge del Sant Pare per a la 107a Jornada Mundial del Migrant i del Refugiat (26 de setembre de 2021): «Cap a un *nosaltres* cada vegada més gran».
 - 5 Discurs del papa Francesc als joves participants a la JMJ de Lisboa (3 d'agost de 2023).